

**КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ОДЕСЬКА АКАДЕМІЯ НЕПЕРЕРВНОЇ
ОСВІТИ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ»**

Кафедра методики викладання і змісту освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою КЗВО
«Одеська академія неперервної освіти
Одеської обласної ради», протокол № 5
від « 31 » серпня 2021 р.
Голова вченої ради

 Л.К. Задорожна

НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА ДИСЦИПЛІНИ

Технології середньої освіти та методика навчання

Рівень вищої освіти другий (магістерський)

Спеціальність 011 Освітні, педагогічні науки

Освітньо-професійна програма Педагогіка середньої освіти

2021 – 2022

Навчальна програма з дисципліни «Технології середньої освіти та методика навчання» за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки для другого (магістерського) рівня вищої освіти.

Розробник: Папач Ольга Іванівна, кандидат педагогічних наук, старший викладач
Шатайло Наталія Вікторівна, старший викладач

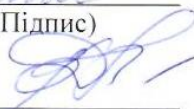
Навчальна програма розглянута та схвалена на засіданні кафедри методики викладання і змісту освіти (протокол № 7 від «19» серпня 2021 р.)

Завідувач кафедри

(Підпис)

Папач О.І.
(Прізвище та ініціали)

Гарант освітньої програми

(Підпис)

Людикова В.В.
(Прізвище та ініціали)

Вступ

Навчальна програма дисципліни «Технології середньої освіти та методика навчання» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки магістрів спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретико-методологічні засади технологій середньої освіти та методики навчання.

Місце навчальної дисципліни згідно структурно-логічної схеми освітньо-професійної програми в структурі освітнього процесу: обов'язкова компонента.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Особливості технологій середньої освіти

Змістовий модуль 2. Сучасні технології навчання

Змістовий модуль 3. Методика навчання

Змістовий модуль 4. Особливості методики навчання предмета (на вибір здобувача)

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета – забезпечення теоретичною та практичною підготовкою здобувачів вищої освіти з питань ефективних технологій і практик навчання в сфері загальної середньої освіти.

Завдання дисципліни:

- розвиток і систематизація знань про науково-теоретичні основи вивчення технологій середньої освіти, методики навчання та досвіду їх застосування в освітній практиці;
- формування компетентностей в області креативного проєктування, моделювання і організації різних форм навчання з використанням технологій освіти, інноваційних форм та методів;
- підготовка до практичної реалізації професійних компетентностей в педагогічній діяльності.

Процес вивчення дисципліни спрямований на формування елементів наступних **компетентностей**:

а) інтегральної компетентності – здатність розв'язувати актуальні проблеми та складні задачі дослідницького та/або інноваційного характеру у сфері педагогіки та загальної середньої освіти.

б) загальних (ЗК):

ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу задля проєктування розвивального освітнього середовища закладу загальної середньої освіти.

ЗК 7. Здатність до ефективної міжособистісної взаємодії на партнерських засадах, ділового спілкування, уміння працювати в команді.

в) спеціальних (фахових, предметних) (СК):

СК 3. Здатність враховувати різноманітність, індивідуальні особливості учнів у плануванні та реалізації освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти.

СК 5. Здатність розробляти і реалізовувати нові освітні інструменти, проекти та інтегрувати їх в освітнє середовище закладу загальної середньої освіти.

СК 8. Здатність інтегрувати знання у сфері загальної середньої освіти і педагогіки та розв'язувати складні задачі у мультисциплінарних та міждисциплінарних контекстах.

СК 10. Здатність до організації і здійснення процесу виховання в закладі загальної середньої освіти, що забезпечить формування ціннісних орієнтацій особистості.

СК 13. Здатність до педагогічної рефлексії в процесі розв'язання професійних завдань, до самоосвіти, професійного самовдосконалення і самореалізації.

Кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна.

ПРН 1. Знати на рівні новітніх досягнень концепції розвитку загальної середньої освіти і педагогіки, методологію відповідних досліджень.

ПРН 2. Використовувати сучасні цифрові технології і ресурси у професійній, інноваційній та дослідницькій діяльності.

ПРН 3. Формувати педагогічно доцільну партнерську міжособистісну взаємодію, здійснювати ділову комунікацію, зрозуміло і недвозначно доносити власні міркування, висновки та аргументацію з питань загальної середньої освіти і педагогіки до фахівців і широкого загалу, вести проблемно-тематичну дискусію.

ПРН 4. Вільно спілкуватися державною та іноземною мовами усно і письмово для обговорення результатів освітньої, професійної діяльності, презентації наукових досліджень та інноваційних проєктів

ПРН 5. Організовувати освітній процес на основі дитиноцентрованого, компетентнісного, контекстного підходів та сучасних досягнень освітніх, педагогічних наук, управляти навчально-пізнавальною діяльністю, об'єктивно оцінювати результати навчання учнів.

ПРН 8. Розробляти і викладати освітні курси в закладах загальної середньої освіти, використовуючи методики, інструменти і технології, необхідні для досягнення поставлених цілей.

ПРН 9. Здійснювати пошук необхідної інформації з освітніх/ педагогічних наук у друкованих, електронних та інших джерелах, аналізувати, систематизувати її, оцінюючи достовірність та ревалентність.

ПРН 12. Знати та вміти застосовувати принципи, сучасні методи, прийоми, форми організації процесу виховання з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей учнів в закладах загальної середньої освіти.

ПРН 14. Демонструвати прагнення до неперервного особистісно-професійного саморозвитку, самовдосконалення і самореалізації.

Очікувані результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач освіти повинен *знати:*

- сутність навчання і його місце в цілісній структурі освітнього процесу;
- сутність і структуру освітніх процесів;
- основні організаційні форми навчання;
- вимоги до результатів навчання за державними стандартами освіти, типовими освітніми програмами;
- особливості планування та організації педагогічного процесу в закладах загальної середньої освіти;
- методологічні основи розробки освітніх програм;
- методи й прийоми навчання в загальній середній освіті;
- прийоми організації пізнавальної діяльності учнів.

вміти:

- планувати педагогічну діяльність;
- застосовувати сучасні методики і технології моделювання змісту навчання;
- застосовувати міжпредметні зв'язки;
- готувати план-конспект уроку, організовувати та проводити різні форми навчання на уроці;
- проєктувати і здійснювати освітній процес в закладі загальної середньої освіти;
- застосовувати варіативні форми навчання з урахуванням потреб здобувачів освіти;
- будувати індивідуальну освітню траєкторію навчання учня.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 150 годин, що становить 5 кредитів ЄКТС.

2. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Особливості технологій середньої освіти

Тема 1. Теоретико-методологічні засади технологій середньої освіти

Поняття «технологія», «педагогічна технологія» та «технологія середньої освіти». Технологічний підхід до проєктування і реалізації організації освітнього процесу. Види технологій середньої освіти. Принципи організації і реалізації технологій середньої освіти.

Тема 2. Організаційні форми освітнього процесу в закладі загальної середньої освіти

Концептуальні засади організаційних форм освітнього процесу. Урок як основна форма організації навчання в закладі загальної середньої освіти:

цілі, типи, структура. Класифікація уроків. Основні етапи сучасного уроку. Вимоги до уроку.

Тема 3. Особливості організації освітнього процесу в зарубіжних країнах

Характеристика освітніх систем країн Європейського Союзу. Основні тенденції розвитку освіти в країнах Європейського Союзу.

Тема 4: Класичні педагогічні технології

Антропософські школи Р. Штейнера. «Школа успіху і радості» С.Френе. Технологія розвитку творчої особистості Г. Альтшуллера. Технологія розвитку критичного мислення. Класифікація методів розвитку критичного мислення. Структура уроку в технології розвитку критичного мислення.

Змістовий модуль 2. Сучасні технології навчання

Тема 5: Виникнення і розвиток сучасних технологій навчання у середній освіті

Технології особистісно орієнтованого навчання. Модульно-рейтингова система навчання. Можливості застосування технологій розвивального навчання в середній освіті.

Тема 6: Здоров'язбережувальні технології в освітньому процесі. Арт-педагогічні технології в роботі сучасного педагога

Сутність здоров'язбережувальних технологій. Класифікація та групи здоров'язбережувальних технологій. Здоров'язберігаючі технології в умовах реалізації Нової української школи. Види оздоровчої діяльності на уроках. Арт-педагогічні технології: поняття та сутність. Цілі арт-педагогіки. Види залежно від засобу впливу.

Тема 7. Технології інтегрованого навчання. Технології проблемного навчання. Кейс-технології

Сутність, мета, зміст, результативність інтегрованого навчання. Методичний інструментарій технологій інтегрованого навчання, можливості впровадження в освітньому процесі. Технології проблемного навчання. Засоби і способи створення проблемних ситуацій, алгоритм їх розв'язання. Сутність кейс-технологій. Різновиди кейсів. Організаційно-педагогічні умови реалізації кейс-технологій.

Змістовий модуль 3. Методика навчання

Тема 8: Теоретичні засади методики навчання

Методика як галузь педагогічної науки, що досліджує зміст навчального предмета та побудову навчального процесу. Місце методики в системі педагогічних наук. Зв'язок методики з іншими науками. Предмет та завдання методики навчання.

Тема 9: Методика навчання розв'язуванню творчих завдань

Співвідношення понять «методика» та «технологія» навчання. Методики організації самостійної роботи і розвитку творчих здібностей учнів. Метод

«мозкового штурму». Метод синектики. Метод аналогій. Метод контрольних запитань. Методична стратегія «Jigsaw».

Тема 10: Методика організації групової форми роботи

Методика кооперативного навчання. Методика роботи в парах. Методика інтерактивного навчання. SWOT-аналіз: сутність та сфера застосування. Метод асоціацій та аналогій: мета та можливості використання. Діаграма Венна: мета та можливості використання. Метод «Шість капелюхів» Едварда де Боно.

Тема 11. Методика підготовки і проведення сучасного уроку у закладах освіти

Підхід в освіті – методологічна орієнтація у педагогічній діяльності. Методика організації і проведення різних етапів уроку з урахуванням освітніх підходів (компетентнісного, діяльнісного, особистісно орієнтованого). Технологічна карта уроку. Конструктор уроку. Аналіз уроку. Урок у технології проблемного навчання. Структура особистісно орієнтованого уроку. Урок розвитку критичного мислення: особливості структури та добору методів. Структура та особливості організації інтерактивного уроку. Урок з елементами тренінгу. Урок-проект. Урок-майстерня у технології розвивального навчання. Методика використання візуальних засобів на уроці.

Змістовий модуль 4. Особливості методики навчання предмету (на вибір здобувача)

Тема 12: Загальні засади методики навчання в середній освіті

Державний стандарт базової середньої освіти. Зміст навчання предмету. Наскрізні змістові лінії як засіб інтеграції ключових і загальнопредметних компетентностей, навчальних предметів та предметних циклів. Сучасні методи навчання. Особливості вибору методів навчання. Характеристика навчальної діяльності учнів на різних рівнях навчання. Методи забезпечення мотивації учнів до навчання. Можливості зворотного зв'язку. Особливості створення сприятливого, комфортного освітнього середовища. Роль освітнього середовища в організації уроку. Опора на досвід, цінності, знання, уміння і навички учнів. Теоретичні та методичні засади проєктування (моделювання, побудови) навчального курсу. Діагностика та формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів. Позакласна робота з предмету.

Тема 13. Методи і прийоми реалізації завдань середньої освіти на уроках

Інтерактивні технології навчання. Тренінгові технології. Ігрові технології навчання.

Тема 14. Особливості застосування проєктних технологій на уроці. Методика використання ІКТ на уроках

Поняття та сутність проєктних технологій. Дидактичні можливості використання технологій проєктного навчання. Мета, зміст, методи, форми і засоби використання інформаційних технологій в освітньому процесі.

Ефективність інформатизації сучасної середньої освіти. Професійна майстерність учителя у використанні ІКТ на уроках.

Тема 15. Методичні засади проєктування освітнього контенту

Технології проєктування змісту освіти. Процедура інтегрування й варіювання диференційованого змісту навчальних предметів. Інструменти проєктування освітнього процесу: таксономія Б.Блума, метод дизайн-мислення, метод ADDIE, система SMART.

3. Рекомендована література

Основна

1. Корміна Л. І. Методика викладання дисциплін за фахом у вищих навчальних закладах : методичні рекомендації до курсу / Л. І. Корміна. Луцьк: Вежа-Друк, 2016. 52 с.
2. Авторські педагогічні технології в освітньо-виховному середовищі вищої школи: колект. монографія / Акімова О. В. та ін. Вінниця : Нілан, 2015. 179 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник / Ілона Дичківська. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 302с.
4. Зайченко І.В. Педагогіка : підручник : Київ : Ліра-К. 2016. 607 с.
5. Інтернет орієнтовані педагогічні технології у шкільному навчальному експерименті: монографія / Ю. О. Жук та ін. ; за ред. Ю. О. Жука; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т інформ. технологій і засобів навчання. - Київ : Атіка, 2014. 195 с.
6. Казачінер О.С. Інноваційні педагогічні технології навчання дітей з особливостями розвитку: навч.-метод. посіб. / О. С. Казачінер. Харків : Основа, 2018. 96 с.
7. Масол Л.М. Художньо-педагогічні технології в основній школі: єдність навчання і виховання: метод. посіб. / Л. М. Масол ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т проблем виховання. Харків : Друкарня Мадрид, 2015. 177 с.
8. Педагогічні технології в підготовці вчителів: навч. посіб. / І. Ф. Прокопенко; за ред. д-ра пед. наук, проф., акад. НАПН України І. Ф. Прокопенка ; Нац. акад. пед. наук України, Харків. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. - 3-тє вид., допов. і перероб. Харків : Мітра, 2018. 454 с.
9. Педагогічні технології в сучасних наукових дослідженнях: досвід та інновації: колект. монографія / Нац. акад. пед. наук України, Наук.- 21 дослід. центр проблем соц. педагогіки та соц. роботи Нац. акад. пед. наук України та Луган. нац. ун-ту ім. Тараса Шевченка ; [наук. ред. С. Я. Харченко]. Старобільськ : ДЗ "ЛНУ ім. Т. Шевченка", 2017. 372 с.
10. Руденко М.В. Комунікативні процеси у педагогічній діяльності. Креативні технології навчання: навч. посіб. для студентів, які навчаються за напрямом підгот. 6.010104 "Професійна освіта" / М. В. Руденко, І. М. Мороз ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ : КНУБА, 2016. 203 с.

11. Teaching Practices and Pedagogical Innovation URL: [https://www.oecd.org/education/school/TalisCeri%202012%20\(tppi\)--Ebook.pdf](https://www.oecd.org/education/school/TalisCeri%202012%20(tppi)--Ebook.pdf)

Додаткова

1. Армейський О.С. Розвиток правової компетентності вчителів у післядипломній педагогічній освіті: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / Армейський Олег Станіславович ; Укр. інж. -пед. акад. Харків, 2018. 20 с.
2. Вовк Л.В., Шатайло Н.В. Мистецька освіта – шлях до розвитку ключових компетентностей учнів / Л.В. Вовк, Н.В.Шатайло // Наша школа. 2009. №4.
3. Вовк Л.В., Шатайло Н.В. Організаційно-методичні засади впровадження курсу «Художня культура» в 10 класі та його роль у формуванні світогляду старшокласників / Л.В. Вовк, Н.В.Шатайло // Наша школа. 2010. №4.
4. Вовк Л.В., Шатайло Н.В. Особливості впровадження курсу «Художня культура» в 11 класі та його роль у формуванні полікультурних компетентностей випускників школи / Л.В. Вовк, Н.В.Шатайло // Наша школа. 2011. №4.
5. Вовк Л.В., Шатайло Н.В. Діяльнісний підхід до навчання художньо-естетичних дисциплін - ключ до реалізації завдань освітньої галузі «Мистецтво» / Л.В. Вовк, Н.В.Шатайло // Наша школа. 2012. №4.
6. Дерябіна С.В., Нікітенко Р.І., Шатайло Н.В. Застосування арт-педагогічних технологій в діяльності сучасного педагога» [Електронний ресурс] / С.В.Дерябіна, Р.І.Нікітенко, Н.В.Шатайло // Наша школа. – 2016. - №4. Режим доступу: http://static.klasnaocinka.com.ua/uploads/editor/9324/560545/sitepage_39/files/7_deryabina_s_v_nikitenko_r_i_shataylo_n_v_zastosuvannya_art.pdf
7. Голубнича Л.О. Розвиток педагогічних технологій у дидактичній науці / Л.О. Голубнича // Педагогіка та психологія : зб. наук. пр. / Харків. нац. пед. унт ім. Г.С. Сковороди. Харків : Щедра садиба плюс, 2014. Вип. 45. - С. 14-23.
8. Дем'янчук О. О. Методика формування гностичних умінь молодих педагогів засобами дистанційного навчання у період підвищення кваліфікації в системі післядипломної освіти [Електронний ресурс] / О. О. Дем'янчук, І. В. Адамович // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота. - 2018. Вип. 1. С. 53-58. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvuuped_2018_1_13.
9. Дерябіна С.В., Шатайло Н.В. Педагогічний інструментарій проектування арт-персоніфікованого простору / С.В.Дерябіна, Н.В.Шатайло // Шляхи удосконалення професійних компетентностей

- фахівців в умовах сьогодення: матеріали міжнар. наук.-практ. інтернет конф. (28–29 травня 2020 р., м. Київ) / уклад.: О. Ю. Дикий, Г.А. Коломоець, А.А. Ребрина. Луцьк: СНУ ім. Лесі Українки, 2020. с. 385-387.
10. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій [Електронний ресурс] Режим доступу: https://pedagogy.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/Navolokova_Enciclopedia.pdf
 11. Загородній В. Про створення електронних засобів навчання. Методика застосування. Досвід роботи [Електронний ресурс] / В. Загородній, С. Сакал // Юридичний вісник. 2018. № 1. С. 79-86. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2018_1_14
 12. Зайцева О. М. Проектні технології в організації та управлінні професійною орієнтацією учнів у закладах загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / О. М. Зайцева, Д. В. Мичка // Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Сер. : Педагогічні науки. 2019. Вип. 3. С. 113-121. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vgnpu_2019_3_15
 13. Захарова Л.В. Методологічні основи організації особистісно орієнтованого навчання школярів / Л. В. Захарова // Педагогіка формування твор. особистості у 22 вищ. і загальноосвіт. школах :зб. наук. пр. / Класич. приват. ун-т. Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2014. Вип. 36. С. 468-472.
 14. Золотарьова Г.М. Інноваційні педагогічні технології при підготовці вчителів у Німеччині [Текст] : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Золотарьова Галина Миколаївна ; Дрогоб. держ. пед. ун-т ім. Івана Франка. Дрогобич, 2017. 20 с.
 15. Ігнатенко Н. В. Теоретичні основи застосування технології проектного навчання на уроках історії у закладах загальної середньої освіти [Електронний ресурс] / Н. В. Ігнатенко // Молодий вчений. 2018. № 9(2). С. 403-406. Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_9\(2\)_30](http://nbuv.gov.ua/UJRN/molv_2018_9(2)_30)
 16. Лучанінова О.П. Педагогічні технології у вищій школі [Текст] : [навч. посіб.] / О. П. Лучанінова ; Нац. металург. акад. України. Дніпропетровськ : Ліра, 2013. 223 с.
 17. Матеріали VI міжнародної науково-практичної конференції "Сучасні педагогічні технології і освітні ситеми XXI століття", 30-31 жовтня 2008 р. [Текст] / Акад. пед. наук України [та ін.] ; [редкол.: Барно Олександр Миколайович та ін.]. Кіровоград : [б. в.], 2008. 430 с.
 18. Момот Ю. В. Сучасні підходи до впровадження проектної технології у навчально-виховний процес закладів середньої освіти [Електронний ресурс] / Ю. В. Момот // Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки. 2009. Вип. 6. С. 184-190. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2009_6_43

19. Нові педагогічні технології в освіті [Текст] : рек. покажч. літ. / Херсон. держ. ун-т ; [упоряд.: Арустамова Н. А., Штуріна В. Ю.]. Херсон : ХДУ, 2013. 44 с.
20. Психолого-педагогічні технології формування позитивної громадської думки щодо освітніх реформ [Текст] : метод. рек. / [С. В. Баранова та ін.] ; Нац. акад. пед. наук України, Ін-т соц. та політ. психології. Кропивницький : Імекс, 2019. 53 с.
21. Слабошевська Т. М. Методика організації мультимедійного навчання майбутніх учителів [Електронний ресурс] / Т. М. Слабошевська // Наукові записки [Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова]. Серія : Педагогічні науки. 2017. Вип. 135. С. 226-234. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzped_2017_135_30
22. Шатайло Н.В. Використання інтегративних художньо-педагогічних технологій на уроках музичного мистецтва / Н.В.Шатайло// Музична та хореографічна освіта в контексті культурного розвитку суспільства: матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції молодих учених та студентів (м.Одеса, 16-17 лютого 2015р.). Одеса: ПНПУ імені К.Д.Ушинського, 2015. С. 176-177.
23. Шатайло Н.В. Особливості підготовки вчителів музичного мистецтва до використання інтегративних художньо-педагогічних технологій / Н.В.Шатайло // Художня освіта на межі тисячоліть: здобутки, проблеми, перспективи: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (м.Ніжин, 24-25 квітня 2015р.)/ відп. ред. В.В.Ревенчук. Ніжин: НДУ ім. М.Гоголя, 2015. С. 113-114.
24. Шатайло Н.В. До проблеми формування умінь образотворення молодших підлітків на інтегрованих уроках мистецтва/ Н.В.Шатайло // Мистецька освіта в європейському соціокультурному просторі XXI століття: Зб. матеріалів V Всеукраїнської наук.-практ. конф. (м.Мукачеве, 17-18 березня 2016р.). Мукачеве: МДУ, 2016. С. 214-215.
25. Шатайло Н.В. Діалогова взаємодія в мистецькій діяльності молодших підлітків / Н.В.Шатайло // Актуальні питання, проблеми та перспективи розвитку гуманітарного знання у сучасному інформаційному просторі: національний та інтернаціональний аспекти: зб. наукових праць (за матеріалами XII Міжнародної науково-практичної конференції від 30-31 травня 2016 року) / за заг. ред. Журби М.А. Частина I. Монреаль: ЦСП «НБК»; Сєверодонецьк: вид-во СНУ ім. В.Даля. С. 170-173.
26. Шатайло Н.В. Інтеграція в мистецькій освіті як інструмент формування світогляду особистості / Н.В.Шатайло // Педагогічна наука і освіта у сучасному вимірі: проблеми і перспективи розвитку: матеріали I Всеукраїнської наук.-практ. конф. 21 травня 2019р. Одеса: видавець Букаєв Вадим Вікторович, 2019. С. 70-72.
27. Як бути громадянином України: педагогічні технології громадянського виховання [Текст] : метод. посіб. для педагогів загальноосвіт. навч. закл. / [редкол.: П. Кендзьор (голов. ред.) та ін.] ; Всеукр. асоц.

викладачів історії та суспіл. дисциплін "Нова Доба". Львів : ЗУКЦ, 2015.

28. Яловега І. Г. Витоки дизайн-мислення: евристика в перший та другий етапи розвитку філософії та науки. Фізико-математична освіта. 2019. Випуск 4(22). С. 150-156.

Нормативні документи

1. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти (2011, 2013 (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-п>
2. Державний стандарт початкової загальної освіти, 2018. URL: <https://www.kmu.gov.ua/ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti>
3. Державний стандарт базової середньої освіти, 2020, затв. постановою Кабінету Міністрів України за №898 від 30.09. 2020р. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
4. Закон України «Про освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 38-39, ст.380) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
5. Закон України «Про повну загальну середню освіту» від 16.01.2020. № 651-XIV URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20>
6. Нова українська школа: основи стандарту освіти. 2016. М. Товкало (ред.). Львів.

4. Електронні інформаційні ресурси

1. <http://osvita.ua> Освітній портал "Освіта.UA".
2. <http://ukped.com> Українська педагогіка.
3. <http://www.intellect-invest.org.ua> Портал сучасних педагогічних ресурсів.
4. <http://znannya.info> Інформаційний портал "Знання"
5. www.npu.edu.ua (elib@npu.edu.ua) Електронна бібліотека НПУ імені М.П. Драгоманова
6. http://www.youtube.com/watch?v=91TfXsmW_aA Innovative teaching